

نسخه آزمایشی

آئین‌نامه مالکیت فکری دانشگاه هنر

مقدمه

ثبت مالکیت، تولید، انتشار و تجاری‌سازی آثار و محصولات منتج از دارایی‌های فکری، انگیزه اصلی تدوین این آئین‌نامه است. این خط‌مشی و ضوابط، در راستای تحقق وظیفه دانشگاه مبنی بر «فراهم‌نمودن زمینه حمایت از حقوق مالکیت فکری» و همچنین بند (الف) ماده ۴۵ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مبنی بر پیش‌بینی ساختارهای اجرایی لازم برای طراحی و استقرار کامل نظام حقوق مالکیت فکری در سطح ملی و هم‌سویی آن با نظام‌های بین‌المللی تدوین گردیده‌است. همچنین با توجه به ویژگی‌های خاص دانشگاه هنر در زمینه دارایی‌های فکری هنری از دیگر دانشگاه‌ها، در تهیه این آئین‌نامه به قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان توجه شده است.

ماده ۱- تعاریف

۱-۱- **دانشگاه:** منظور دانشگاه هنر است.

۲-۱- **معاونت پژوهشی:** منظور معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه هنر است.

۳-۱- **دفتر همکاری‌ها:** منظور دفتر همکاری‌های علمی، هنری با جامعه و صنعت دانشگاه هنر است.

۴-۱- **کمیته مالکیت فکری:** این کمیته، مرجع تصمیم‌گیری در مورد مالکیت دارایی‌های فکری در دانشگاه است که متشکل از معاون پژوهش و فناوری، معاون آموزشی، رئیس دفتر همکاری‌های علمی-هنری با جامعه به عنوان اعضای اصلی؛ معاون پژوهشی دانشکده مربوط به دارایی فکری ارائه شده، اعضای حقیقی مدعو (دو تن از صاحب‌نظران تخصصی موضوع مربوطه و مستقل که یک نفر آن از بیرون از دانشگاه و یک نفر از دانشگاه باشند) و در صورت تولید محصول در آزمایشگاه و یا کارگاه، مسئول آزمایشگاه یا کارگاه به عنوان عضو مدعو است.

- تبصره ۱: در مورد دارایی فکری مورد بررسی در کمیته مالکیت فکری در صورت ذی‌نفع بودن هر یک از اعضای کمیته، از افراد تخصصی به صورت جایگزین استفاده شده و جلسه بدون حضور شخص

ذی‌نفع برگزار خواهد شد (رئیس آزمایشگاه مرکزی جایگزین مسئول آزمایشگاه یا کارگاه و رئیس دانشکده جایگزین معاون پژوهشی دانشکده خواهد شد).

۵-۱- **دارایی فکری (Intellectual Property):** دارایی‌های حاصل از خلاقیت‌های فکری که در زمینه صنعتی (نظیر اختراعات، طرح‌های صنعتی، محصولات، خدمات، دانش فنی، نرم‌افزار رایانه‌ای و علائم و نام‌های تجاری) نظریه‌پردازی ادبی و هنری نظیر آثار مکتوب، آثار هنری (هنرهای تجسمی، موسیقی، فیلم، شعر، صنایع‌دستی و ...) و یا سایر دستاوردهای علمی و پژوهشی به ویژه پایان‌نامه‌ها (کارشناسی و کارشناسی ارشد)، رساله‌ها (دکتری) و طرح‌های پژوهشی عینیت می‌یابند.

۶-۱- **مالکیت فکری:** حق برخورداری از آثار ناشی از دارایی‌های فکری است.

۱-۶-۱- **مالکیت معنوی:** بُعدی از مالکیت فکری که صرفاً جنبه اعتباری و معنایی دارد و غیرقابل واگذاری و خرید و فروش است.

۲-۶-۱- **مالکیت مادی:** بُعدی از مالکیت فکری شامل درآمدهای حاصل از بهره‌برداری یا فروش که قابل واگذاری به دیگران است.

۷-۱- **اختراع (Innovation):** محصول یا فرایندی است که راه نوینی را جهت انجام کاری و یا راه‌حل فنی جدیدی را برای حل مشکلی ارائه می‌نماید. اختراعی قابل ثبت است که جدید، حاوی گام ابتکاری و عملاً قابل استفاده بوده و از موارد غیرقابل ثبت مندرج در قانون (نظیر تئوری‌ها، روش‌های ریاضی، روش‌های معالجه انسان یا حیوان، روش‌های انجام تجارت و کشف مواد طبیعی) نباشد.

۸-۱- **گواهینامه اختراع (Patent):** عبارتست از سندی متضمن گواهی حقی انحصاری که در قبال افشای جزئیات فنی یک اختراع برای عموم، برای یک دوره زمانی محدود (معمولاً ۲۰ سال) به مالک اختراع اعطا می‌گردد و البته در کشور یا کشورهایی معتبر است که این اختراع در آن‌ها به ثبت رسیده باشد.

۹-۱- **واگذاری امتیاز بهره‌برداری از دارایی فکری (Licensing):** قراردادی است بین مالک دارایی فکری و متقاضی بهره‌برداری از آن دارایی که به موجب آن قرارداد، متقاضی در قبال پرداخت مبلغی (به صورت مبلغی ثابت؛ یا درصدی از درآمد خالص حاصل از فروش محصول - Royalty؛ یا درصدی از قیمت نهایی فروش و سایر روش‌های توافق شده)، مجوز بهره‌برداری از دارایی فکری را به دست می‌آورد.

۱۰-۱- **پدیدآورندگان:** فرد یا افراد حقیقی که یکی از مصادیق دارایی‌های فکری را در همکاری با دانشگاه ایجاد کرده باشند.

۱۱-۱- **ذی‌نفعان:** افراد و نهادهای ذی‌نفع در دارایی‌های فکری شامل دانشگاه، پدیدآورندگان و حامیان هستند.

۱-۱۲- حامیان (Sponsor): افراد حقیقی (اعم از دولتی یا غیردولتی) هستند که در کنار دانشگاه و پدیدآورنده/ پدیدآورندگان در ایجاد دارایی فکری (معمولاً از طریق حمایت مالی) سهیم هستند.

ماده ۲- اهداف

۱-۲- فراهم‌سازی زمینه افزایش همکاری‌های دانشگاه (با دانشجویان، جامعه، صنعت و بخش دولتی) در راستای تولید درآمد دانش‌بنیان و یا هنربنیان از طریق فراهم کردن ظرفیت‌های مادی و معنوی برای دانشجویان و اساتید از سمت جامعه، صنعت و بخش دولتی و عرضه آثار هنری، علمی و فرهنگی؛

۲-۲- نهادینه‌سازی حقوق مالکیت فکری و تقویت انگیزه مادی و معنوی در افراد و مؤسسات جهت فعالیت هرچه بیشتر در عرصه پژوهش و توسعه فناوری و بالطبع افزایش امکان تجاری‌سازی دستاوردها در راستای منافع عمومی؛

۳-۲- آگاه‌ساختن افرادی که از اعتبارات، تسهیلات و یا امکانات مؤسسات استفاده می‌نمایند نسبت به حقوق مالکیت فکری و به‌ویژه نحوه پوشش دادن هزینه‌ها و تقسیم منافع مادی و معنوی حاصله؛

۴-۲- ارائه چارچوبی شفاف و تبیین حقوق و تعهدات مؤسسه، پدیدآورنده و حامیان در ارتباط با دارایی‌های فکری ایجاد شده و در نتیجه، کاهش اختلافات در زمینه حقوق مالکیت فکری در این مؤسسات.

ماده ۳- انواع دارایی‌های فکری

۱-۳- انواع دارایی‌های فکری به قرار زیر است*:

۱-۱-۳- پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی؛

۲-۱-۳- طرح‌های پژوهشی درون‌دانشگاهی و برون‌دانشگاهی؛

۳-۱-۳- آثار هنری از جمله: داستانی، نمایشی، ویدئویی، موسیقایی، تجسمی، صنایع‌دستی، محصولات، طراحی خدمات، طراحی لباس، فشن و منسوجات، اپلیکیشن، مستندات معماری و اختراعاتی که منتج از دو مورد فوق (۱-۳-۱ و ۳-۱-۲) هستند و در دانشگاه خلق شده‌اند**؛

۴-۱-۳- آثاری که به سفارش دانشگاه یا با پیشنهاد پدیدآورنده و تأیید و حمایت دانشگاه خارج از دانشگاه تولید شده‌اند و توسط دانشگاه مورد استفاده قرار می‌گیرند؛

۵-۱-۳- آثاری که دانشگاه خریداری کرده یا به دانشگاه هدیه شده و در داخل دانشگاه نگهداری می‌شوند.

* در صورتی که دارایی فکری، خارج از این لیست ارائه شود، تصمیم به عهده کمیته مالکیت فکری است.

** منظور از عبارت «در دانشگاه» در این موارد، آثار و اختراعاتی است که در فضای دانشگاه (کلاس‌ها، آتلیه‌ها، سالن‌ها، کارگاه‌ها، آزمایشگاه‌ها، محوطه دانشگاه و سایر) و حمایت مستقیم و یا غیرمستقیم دانشگاه خلق شده باشند.

ماده ۴- نحوه تسهیم مالکیت معنوی و مادی

۴-۱- نحوه تسهیم مالکیت معنوی دارای‌های فکری (ماده ۳)؛

۴-۱-۱- در تمام موارد ماده ۳ به غیر از ۳-۱-۵، مالکیت معنوی به دانشگاه، پدیدآورنده یا پدیدآورندگان تعلق دارد.

۴-۱-۲- در مورد ۳-۱-۵ مالکیت معنوی کاملاً متعلق به پدیدآورنده است.

۴-۲- نحوه تسهیم مالکیت مادی دارای‌های فکری (ماده ۳):

۴-۲-۱- پایان‌نامه‌های مقاطع مختلف:

سهم دانشگاه تا ۲۰ درصد و سهم دانشجو و تیم اساتید به میزان مشارکت در ارائه ایده و انجام پایان‌نامه طبق توافق پدیدآورندگان مشخص می‌گردد.

• تبصره ۳: حق چاپ و نشر پایان‌نامه (در قالب کتاب) برای دانشگاه محفوظ است. در صورت عدم چاپ توسط دانشگاه و تقاضای پدیدآورنده (دانشجو) مبنی بر چاپ و نشر پایان‌نامه در بیرون از دانشگاه، از طریق طرح در کمیته مالکیت فکری دانشگاه (با کسب موافقت کتبی استاد راهنما و قید کردن نام دانشگاه هنر به عنوان حامی) اقدام نماید.

۴-۲-۲- طرح‌های پژوهشی درون‌دانشگاهی:

نحوه تسهیم مالکیت مادی در طرح‌های پژوهشی درون‌دانشگاهی مطابق آئین‌نامه‌ها و قرارداد منعقد شده فی‌مابین مربوط به آن طرح پژوهشی است. در صورت ایجاد شرایط جدیدی خارج از آئین‌نامه و قرارداد مربوطه، تصمیم به عهده کمیته مالکیت فکری است.

۴-۲-۳- طرح‌های پژوهشی برون‌دانشگاهی:

نحوه تسهیم مالکیت مادی در طرح‌های پژوهشی برون‌دانشگاهی مطابق آئین‌نامه‌ها و قرارداد منعقد شده فی‌مابین مربوط به آن طرح پژوهشی است. در صورت ایجاد شرایط جدیدی خارج از آئین‌نامه و قرارداد مربوطه، تصمیم به عهده کمیته مالکیت فکری است.

۴-۲-۴- کلیه آثار منتج از پایان‌نامه و فعالیت‌های تخصصی دانشجویان:

سهم دانشگاه ۲۰ درصد، سهم پدیدآورنده (دانشجو) ۶۰ درصد و سهم اساتید ۲۰ درصد (راهنما و مشاور به میزان مشارکت در ارائه ایده و نقش در پیشبرد آثار منتج از پایان‌نامه) مشخص می‌گردد.

• تبصره ۵: اقدام به بهره‌برداری مادی از اثر توسط پدیدآورندگان یا دانشگاه منوط به کسب مجوز شورای کمیته مالکیت فکری است و طی قراردادی متعهد می‌شوند که عواید مادی هر یک از طرفین (دانشگاه

و سایر پدیدآورندگان) را در موعد مذکور در قرارداد پرداخت نمایند. کمیته مالکیت فکری می‌تواند بخشی یا تمام عواید مادی حاصل از بهره‌برداری از دارایی فکری را به دانشجو و اساتید واگذار کند.

۴-۲-۵- آثار داستانی، نمایشی، ویدئویی، موسیقایی، تجسمی، صنایع‌دستی، صنعتی، مستندات معماری و اختراعاتی که در دانشگاه خلق شده‌اند:

تصمیم در مورد نحوه تسهیم مالکیت مادی این قسم دارایی‌ها به عهده کمیته مالکیت فکری است. مبنای تسهیم در کمیته مالکیت فکری میزان مشارکت دانشگاه در تولید اثر است. در این‌گونه موارد سهم دانشگاه بین ۱۰ تا ۶۰ درصد متغیر خواهد بود.

۴-۲-۶- آثاری که به سفارش دانشگاه و یا با پیشنهاد پدیدآورنده و تأیید دانشگاه خارج از دانشگاه تولید شده‌اند و در داخل دانشگاه مورد استفاده قرار می‌گیرند:

لازم است حتماً قبل از شروع فرآیند تولید محصول قراردادی که شامل میزان سهم مادی دانشگاه در تولید اثر باشد به امضای طرفین برسد. درصد مالکیت مادی این آثار ارتباط مستقیم با مشارکت مادی هر یک از طرفین (دانشگاه و پدیدآورنده/آوردندگان) طبق قرارداد دارد. در هر مورد سفارش و یا تأیید تولید آثار، ضرورت دارد دانشگاه بیش از نیمی از هزینه‌های ساخت اثر را تقبل کند (این تقبل می‌تواند از جنس تأمین مالی، دستگاهی، کارگاهی و یا نیروی انسانی باشد).

۴-۲-۷- آثاری که دانشگاه خریداری کرده یا به دانشگاه هدیه شده و توسط دانشگاه نگهداری می‌شوند: مالکیت مادی این آثار ۱۰۰ درصد به دانشگاه تعلق دارد.

ماده ۵- اصول کلی

۵-۱- بهره‌برداری

۵-۱-۱- پاداش، جایزه نقدی و امتیازاتی که در مسابقات به آثار تعلق می‌گیرد، متعلق به پدیدآورنده است.

۵-۱-۲- هر یک از شرکا که تصمیم به هرگونه بهره‌برداری از دارایی‌های فکری را دارد، لازم است قبلاً حتماً طی قراردادی ملزم به ادای عواید به شرکایی که در حقوق مادی دارایی سهمیه هستند بشود. در غیر این صورت مطابق قوانین ملی حق پیگیری قضایی برای هر یک از شرکا محفوظ است.

۵-۱-۳- هر یک از طرفینی که- مطابق این آئین‌نامه و دیگر قوانین ناظر به انتشار- اقدام به انتشار آثار و محصولات کند که علاوه بر خودش افراد دیگر نیز در حقوق معنوی اثر یا محصول شریک هستند، موظف به ذکر نام و نشان همه شرکای معنوی و مادی است. در غیر این صورت مطابق قوانین ملی حق پیگیری قضایی برای هر یک از شرکا محفوظ است.

۵-۲- انتقال حقوق معنوی و مادی

۵-۲-۱- حقوق معنوی تحت هیچ شرایطی قابل انتقال و انقضا نیست.

۵-۲-۲- حقوق مادی دانشگاه تحت هیچ شرایطی قابل انتقال نیست، اما پس از ۳۰ سال منقضی می‌شود. آثار ملموسی که در زمان مالکیت مادی دانشگاه، جزئی از اموال دانشگاه شده‌اند، پس از ۳۰ سال نیز متعلق به دانشگاه هستند.

• تبصره ۶: آثاری که دانشگاه سفارش داده است، پس از ۳۰ سال - اگر توسط پدیدآورنده به دانشگاه اهدا نشود - در صورت مرگ پدیدآورنده و عدم وصیت مبنی بر انتقال مالکیت مادی اثر، مالکیت مادی اثر، جهت استفاده عمومی در اختیار حاکم اسلامی (ولایت فقیه) قرار می‌گیرد.

۵-۲-۳- هر یک از شرکا (غیر از دانشگاه) می‌توانند تقاضای خود برای انتقال حقوق مادی خود به هر یک از شرکا (از جمله دانشگاه) را به دفتر همکاری‌ها تسلیم و با نظر امور حقوقی یا امور قراردادها، قراردادی مبنی بر انتقال سهم تنظیم نماید.

۵-۳- حفظ و نگهداری

دارایی‌های فکری از جهت شرایط نگهداری به سه دسته مکتوب، ضبط شده و آثار ملموس تقسیم می‌شوند.

۵-۳-۱- دانشگاه موظف است حداقل یک نسخه از تمام دارایی‌های مکتوب و ضبط‌شده‌ای که در حقوق معنوی و مادی آن سهم است را در کتابخانه و حداقل یک نسخه را در مرکز اسناد نگهداری کند.

۵-۳-۲- دانشگاه موظف است مستنداتی از جمله عکس و فیلم از تمام آثار ملموسی که در حقوق معنوی و مادی آن سهم است را نیز در کتابخانه و مرکز اسناد نگهداری کند.

۵-۳-۳- آثار ملموس در حفظ و نگهداری به دو دسته تقسیم می‌شوند:

الف) آثاری که سهم دانشگاه در مالکیت مادی آن بیشتر از ۵۰ درصد است.

ب) آثاری که سهم دانشگاه در مالکیت مادی آن کمتر از ۵۰ درصد است.

الف) دانشگاه موظف است تا اصل آثار ملموسی که دانشگاه در حقوق مادی آن سهم است و سهم آن در مالکیت مادی اثر بیشتر از ۵۰ درصد است را در شرایط مساعدی حفظ و نگهداری کند.

ب) اصل آثار ملموسی که دانشگاه در حقوق مادی آن سهم است و سهم آن در مالکیت مادی اثر کمتر از ۵۰ درصد است، می‌تواند پس از مستندنگاری توسط دانشگاه در اختیار پدیدآورنده قرار بگیرد.

۵-۳-۴- در صورتی که پدیدآور تمایلی به در اختیار داشتن اثر خود نداشته باشد، دانشگاه می‌تواند اثر را حفظ کند و به نمایش بگذارد و در صورتی که پدیدآورنده با درخواست کتبی قصد اخذ اثر را داشته باشد، طبق مفاد این آئین‌نامه تصمیم‌گیری خواهد شد.

۵-۳-۵- در صورتی که دانشگاه نیز تمایلی به حفظ اثر نداشته باشد، لازم است کتباً این موضوع را به پدیدآورنده اعلام کند. یک ماه پس از وصول اعلام کتبی، در صورتی که پدیدآور برای اخذ اثر مراجعه نکند و یا درخواست کتبی مبنی بر تقاضای نگهداری اثر تا موعد مشخص از دانشگاه نداشته باشد، به معنی سلب مالکیت مادی خود از اثر بوده و تصمیم در مورد نگهداری، اهدا و یا تخریب اثر با دانشگاه است.

۵-۳-۶- پدیدآور می‌تواند پس از دریافت اعلام کتبی دانشگاه مبنی بر عدم تمایل حفظ اثر، درخواست کتبی خود مبنی بر تقاضای نگهداری اثر تا حداکثر ۳ ماه را به دانشگاه تسلیم کند. دانشگاه موظف است تا مدت زمان درخواست شده، اثر را نگهداری کند و در صورت عدم مراجعه پدیدآورنده جهت اخذ اثر تا موعد مقرر در درخواست، تصمیم‌گیری در مورد نگهداری، اهدا و یا تخریب اثر با دانشگاه است.

۵-۴- تخلف‌ها

۵-۴-۱- با تخلف‌های مذکور از جمله بهره‌برداری و انتشار بدون رضایت شرکای مادی یا تخریب و عدم نگهداری آثار، حق پیگیری قضایی مطابق قوانین ملی برای هر یک از شرکای مادی و معنوی محفوظ است.

۵-۴-۲- هرگونه تغییر یا تحریف در آثار، با هر نوع مالکیت معنوی و مادی ممنوع است.

- تبصره ۷: آثار ملموسی که مبتنی بر زمینه خلق شده‌اند، نباید از زمینه جدا شوند. جدا کردن آن از زمینه تغییر و تحریف تلقی شده و برای هر یک از مالکین معنوی و مادی ممنوع است.
- تبصره ۸: دانشگاه (هیئت رئیسه) اختیار دارد نسبت به تغییر یا جابجایی اثر تصمیم‌گیری مستقل نماید.

ماده ۶- ساختار اجرایی

۶-۱- کمیته مالکیت فکری

این کمیته وظیفه برنامه‌ریزی در زمینه واگذاری یا دریافت امتیاز، حفاظت و ارزش‌گذاری دارایی‌های فکری دانشگاه و تعیین درصد سهم هر یک از ذی‌نفعان از حقوق معنوی و مادی حاصل از دارایی‌های فکری دانشگاه را دارد. هم‌چنین رسیدگی به اختلافات احتمالی در زمینه‌های مربوط به مالکیت دارایی‌های فکری به عهده این کمیته است.

۶-۲- دفتر همکاری‌های علمی - هنری با جامعه

بازوی اجرایی دانشگاه در زمینه مالکیت دارایی‌های فکری دفتر همکاری‌ها گروه همکاری‌های علمی هنری با جامعه است. از جمله وظایف این دفتر می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- مشاوره در زمینه دارایی‌های فکری و مالکیت آن‌ها به ذی‌نفعان؛
- دریافت و ساماندهی تقاضاهای ثبت مالکیت دارایی‌های فکری و ارائه به کمیته مالکیت فکری؛
- برگزاری جلسه‌های کمیته مالکیت فکری برای تصمیم‌گیری در مورد تقاضاها؛
- پیگیری مسائل برون‌سازمانی مربوط به ثبت دارایی‌های فکری و بهره‌برداری از آن‌ها؛
- نظارت بر انتشار دارایی‌های فکری دانشگاه؛
- رصد و ارائه پیشنهاد برای ثبت دارایی‌های فکری موجود در دانشگاه به ذی‌نفعان.

۶-۳- فرآیند اجرایی

این فرآیند مختص آثاری و محصولات است که در این آئین‌نامه درصد قطعی مالکیت در مورد آن‌ها مشخص نیست:

- مراجعه پدیدآورنده اثر به دفتر همکاری‌ها گروه همکاری‌های علمی هنری با جامعه؛
- مشاوره تخصصی دفتر همکاری‌ها گروه همکاری‌های علمی هنری با جامعه؛
- ثبت اطلاعات پدیدآورندگان و خود اثر در فرم‌های دفتر همکاری‌ها؛
- تشکیل جلسه کمیته مالکیت فکری به درخواست دفتر همکاری‌ها متناسب با درخواست‌ها؛
- بررسی شرایط ثبت اثر در کمیته مالکیت فکری و اعلام نتیجه جلسه به پدیدآورنده؛
- رد یا قبول شرایط کمیته مالکیت فکری توسط پدیدآورنده: در صورت اعتراض یک بار دیگر وضعیت اثر در جلسه کمیته مالکیت فکری بررسی می‌شود؛ در صورت قبول شرایط کمیته توسط پدیدآورنده، قرارداد ثبت با پدیدآورنده منعقد می‌شود.

ماده ۷- حل و فصل اختلافات

۷-۱- در متن قراردادها، قوانین ملی و نیز دادگاه‌های ایران (و در قراردادهای خارجی، دادگاه‌های مورد توافق طرفین) به‌عنوان قوانین و مراجع رسیدگی به اختلافات مشخص می‌گردند.

این ضوابط در ۷ ماده و ۸ تبصره در تاریخ ۱۴۰۱/۱۱/۱۷ مورد بررسی هیئت رئیسه دانشگاه هنر قرار گرفته و از این تاریخ به‌مدت یک سال به‌صورت آزمایشی مبنای عمل خواهد بود.